

«Espen- og Signe Marita-saken.

Ikke bare et skoleår, men et liv.»

Metoderapport: «Espen og Signe Marita-saken. Ikke bare et skoleår, men et liv» av Kita Eilertsen, Altaposten. Innhentet og publisert i 2015 og 2016.

Denne saken strekker seg langt tilbake i tid, helt fra første oppslag i mai 2015. Saken var midt i sin varmeste hete september 2015, da forrige mulighet for å nominere den til Finnmark Journalistlags pressepris fant sted. Saken anses ikke fullt ut løst før alle barna med så mye spesialundervisning ble innvilget ekstra skoleår for 2016/17, og de ble ønsket velkommen til dette skoleåret. Jeg anser hele saksgrunnlaget for å være én, lenge pågående sak. Jeg mener derfor at alt saksgrunnlaget bør være med og har valgt å nominere sakene til Finnmark Journalistlags pressepris for 2016.

Metoderapport:

Navn: Kita Eilertsen

Tittel: Espen-saken, Et ekstra skoleår for Espen

Redaksjon: Mediehuset Altaposten

Adresse: Postboks 1193, Sentrum, 9504 Alta

Telefon, Altaposten: 78456700/90137819 (redaktør Rolf Edmund Lund)

Journalistens adresse: Myrveien 15A, 9511 Alta

Journalistens telefon: 48290670

Journalistens epost: kita@altaposten.no

Alle foto i rapporten: Kita Eilertsen

1. Innledning:

Dette skildrer en av Espen, Signe Marita og foreldrene deres mange kamper for et verdig liv til tross for barnas psykiske utviklingshemninger. Espen har Angelmans syndrom, har ikke språk og er på småbarnsalder i utvikling.

Signe Marita søkte aldri om ekstra skoleår, da moren hadde fått råd fra skolen og ansvarsgruppen om at de ikke hadde noe slikt tilbud i Alta. Signe Marita har en sjelden kromosomfeil, er sterkt utviklingshemmet og på småbarnsstadiet.

Barn med spesialundervisning har rett til ekstra skoleår på videregående, dersom sakkyndige vurderinger tilsier det. Barna skal ha noe mer å lære i livet sitt, for å få ekstra skoleår. I Finnmark, og flere andre av landets fylker, hadde man fått en praksis der «ingen får ekstra skoleår».

Foreldrene til Espen var overbeviste om at sønnen hadde krav på mer skolegang. De søkte våren 2015 om et ekstra skoleår på Alta videregående skole, men fikk avslag selv om Opplæringsloven kap. 5 § 3 – 1 gir han rett til det. Sakkyndige, skolen og Finnmark fylkeskommune mente gutten ikke hadde mer å lære. Saken er spesiell, fordi familien sto frem alene og Espen selv ikke kan tale sin sak, – og generell, fordi den er svært lik flere hundre andre saker med funksjonshemmede barns videregående skolegang i nesten alle landets fylker. Omtrent alle i Finnmark fikk avslag, Espen og noen få fikk likevel skoleplass langt ut på høsten. Og året etter, høsten 2016, fikk alle som søkte innvilget ekstra 4. eller 5. skoleår.

Om ikke dette var en viktig sak for meg og Altaposten, hva skulle da være det?

Fra første øyeblikk virket dette som en sak som var svært vanskelig å løse. Å få det til å bli en sak som fenget leserne, syntes enda vanskeligere.

Jeg ønsket ingen «Stakkars Espen»-sak, som ble glemt sekundet etter. Det måtte være et poeng å få til en endring. Foreldrene tok kontakt med meg flere måneder før avslaget kom. De fryktet for en negativ sakkyndig vurdering, med påfølgende avslag på skoleplass. Det viste seg at de skulle få rett i alt: – Han har ikke mer å lære, var dommen i den sakkyndige vurderinga.

Men blant pressens viktigste samfunnsoppdrag er å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. Jeg har jobbet som journalist siden 1997, og det å skrive om mennesker som det begås urett mot, har alltid vært en drivkraft for meg.

Det er vår oppgave som journalister å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre. Om ikke dette var en viktig sak for meg og Altaposten, hva skulle da være det? Det handler om prinsipper. Rett skal være rett, loven skal følges, og vi

andre får passe på at den følges også når det gjelder de aller svakeste. Denne gangen en gutt som ikke kunne tale sin egen sak.

Denne saken har fått Fylkesmannen i Finnmark til å gå gjennom en grundig internopplæring og snu opp ned på sitt opprinnelige syn. Saken har fått Finnmark fylkeskommune til å gi – ikke bare én elev, men mange elever et ekstra skoleår på videregående. Saken har også fått Finnmark fylkeskommune til å bevilge flere millioner ekstra til spesialundervisning. Og ikke minst – den har fått mange saksbehandlere og fagpersoner til å endre sin oppfatning av hva slags behov psykisk utviklingshemmede har for videregående skole. Det er også uttalt fra Nord Forbund for Utviklingshemmede, NFU, at andre fylker nå vil se til Finnmark.

At dette i det hele tatt ble en sak, kan jeg takke de modige foreldrene Mette Lyng Hansen og Terje Hansen, og deres sønn Espen som nå har fylt 20 år. Jeg vil også takke utdanningsdirektør Lisbeth Isaksen hos Fylkesmannen i Finnmark for å være lydhør for at også de kan ta feil, og villig til å ta imot ny lærdom.

Dernest vil jeg takke NFU, Norsk forening for utviklingshemmede, ved Petter Gitlesen og jurist Kristine Vierli, for deres skråsikkerhet og støtte underveis.

Jeg vil takke Espens nye lærer og Alta videregående skole, for å – til tross for en vrien sak der journalisten må ha blitt sett på som et plagsomt lemen, ta imot meg da jeg ville lage en førjulsreportasje om Espens nye hverdag.

Utdanningsdirektoratet fortjener verken takk eller ros. De har gjort en slett jobb med å passe på at Opplæringsloven følges for barn med spesialundervisning. Det eneste de gjorde, - og de fikk mange henvendelser, - var å henvise til et skriv de hadde sendt ut i 2013.

2. Sammendrag

– Jeg frykter at Espen ikke vil få skoleplass til høsten. Jeg frykter for hans fremtid, sa Mette Lyng Hansen, mor til da 19 år gamle Espen Lyng Hansen våren 2015.

Til tross for at de måtte søke i januar, fikk de ikke noe tidligere svar. Etter en tøff ungdomstid, var Espen bare såvidt kommet i gang med opplæring med en spesialbygd Ipad og snakkebok. Likevel sa den sakkyndige vurderingen at skolen ikke hadde mer å lære ham.

Faksimile av det første oppslaget på nett, 27. mai 2015.

Mette Lyng Hansen frykter for sønnen Espens skolegang neste år. FOTO: PRIVAT

Alle kurs
uten for
foste

WANNCHIE

Frykter for Espens fremtid

Foreldrene er redd Espen Lyng Hansen (19) ikke skal få et ekstra år i videregående skole, slik han har krav på.

NYHETER

Kita Ellertsen
Mobil: 482 90 670

Publisert: 27.05.2015 09:23

Sist oppdatert: 27.05.2015 10:22

WANNCHIE

– Espen trenger mer tid til å lære, tid til å bruke det nye kommunikasjonsverktøyet, til å få utvikla det mer og innarbeide det. Vi håper så inderlig at han får fortsette på videregående skole, sier mamma Mette Lyng Hansen.

For mens den sakkyndige vurderinga er negativ til videre skole, og voksenopplæringa har gitt avslag på tilbud fordi de mener gutten har krav på videre skolegang, sitter foreldrene og vet ikke hva de skal tro og hvordan de best skal planlegge fremtiden til den funksjonshemmede gutten.

Espen Lyng Hansen med Angelmans syndrom, har hatt en vanskeligere ungdomstid enn ungdom flest. Ikke bare ble han utsatt for [vold og ulovlig bruk av makt](#) og tvang på [barneavlastninga](#). Han har også måttet vente veldig lenge på å få sårt tiltrente hjelpemidler, til bruk i alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), som han også har krav på ifølge Opplæringsloven. En spesialbygd Ipad og en laminert snakkebok med grafiske symboler har gitt svært gode resultater. ASK-verktøyet (en Ipad med spesiell programvare) ble fulgt opp med kursing for foreldre, skole og avlastning.

– Jeg får en følelse av at Espen ikke er ønsket på skolen. Jeg får også en følelse av at det er arrogant. Uten å kjenne han, avviste skolen et fjerde år. Vi fikk bare høre at det normale var tre år, sier hun.

LESES NÅ:

– Pedersen er fullstendig historielaus

[LES MER](#)

– Jeg kunne ikke svikte fansen

[LES MER](#)

Norsk Forbund for Utviklingshemmede støttet foreldrene. De mente det var dårlig gjort av fylkeskommunen å ikke komme med et svar i god tid. De påpekte at de var helt sikre i sin sak om at Espen hadde et lovmessig krav på ekstra skoleår.

- For dårlig og vag IOP styrker bare klagegrunnlaget. Det står ingen steder at man må ha store fremskritt, sa Jens Petter Gitlesen i NFU.

Jeg saumfarte Opplæringsloven. Fylkeskommunens inntakskontor fikk sine telefoner Innsyn i de relevante tallene for antall elever var vanskelig å få. Jeg mistenkte at det også handlet om budsjett og økonomi, selv om det lovmessig ikke kan brukes som

grunn. Etter hvert som saken skred frem, kom også flere foreldre på banen. Det styrket saken. Fylkespolitiker Trine Noodt (V) og ordfører Laila Davidsen (H) engasjerte seg, men kom ingen vei.

Jeg ba om innsyn i dokumenter og avslag hos Finnmark fylkeskommune, men de fleste innsynsbegjæringene ble avslått med henvisning til taushetsplikt. Jeg fikk heller ikke vite hvor mange andre elever avslaget gjaldt. Jeg fikk i august tak i ett sladdet dokument som viser en anke fra en tredje elev. Samtidig fikk jeg opplyst fra fylkeskommunens inntakskontor at det fra hele Finnmark var 23 som hadde søkt om ekstra skoleår, og 15 som fikk plass etter første inntak for skoleåret 2015/2016.

Fylkesmannen måtte «læres opp». Utdanningsdirektør Lisbeth Isaksen satte seg virkelig inn i saken, lovte og gjorde svært raske vedtak. Men vi var kommet til september og skolen var for lengst i gang da vedtaket kom. Fylkesmannen grep til slutt inn overfor fylkeskommunen, og krevde at Espen og de andre elevene fikk skoleplass. Og så fikk de det. Det var Espen med Angelmans syndrom, Sigve som er autist, NN som har downs syndrom, og NN med ukjent diagnose. I løpet av noen meget travle uker for skoleledelsen, hadde alle fått nye lærere og var på plass på skolen.

I desember kom helomvendingen. Først 1,5 millioner i økning til spesialundervisning for høsten som allerede var gått. Deretter 3 millioner i budsjettøkning for spesialundervisning hos fylkeskommunen.

Barna gikk på skolen, alle virket tilsynelatende fornøyde, og foreldrene mer lettet over å se frem mot det 5. skoleåret for de funksjonshemmede barna. Jeg lager julereportasje og mitt tilbakeblikk på 2015.

Så dukket vesle Signe Marita opp. Den funksjonshemmede tenåringsjenta, men glad og lærevillig, satt alene på voksenavlastning uten noe pedagogisk tilbud. Moren hadde fått beskjed fra skolen om at det ikke var noen vits i å søke om mer. Så fikk jenta også avslag på voksenopplæring, med begrunnelse i at hun burde vært på skolen og ble sittende passiv hele dette året. Jeg besøkte henne på avlastninga, der hun var mutt og lei seg. Moren søkte om skoleplass høsten 2016. Den høsten fikk alle de funksjonshemmede barna som søkte, innvilget ekstra skoleår.

For meg som journalist var det det som skulle gi denne føljetongen en endelig løsning. For følelsen jeg satt med da jeg så den voldsomme gleden hos Signe Marita da jeg fikk være med og følge henne 1. skoledag, 4. året på videregående etter ett års pause. Den følelsen overgår det meste av det jeg har opplevd som journalist i 20 år.

3. Problemstilling

Jeg ville vise Alta videregående skole, PP-tjenesten ved skolen, Finnmark

fylkeskommune, inntakskontoret for skolene, politikerne, Fylkesmannen i Finnmark og andre fylker at Espen hadde krav på et ekstra skoleår. Jeg ville sørge for at han fikk dette skoleåret. Jeg ville få Finnmark fylkeskommune til å ta sitt fulle og hele ansvar for disse elevene. Jeg ville sørge for at det ble dokumentert om barna fikk sine ekstra skoleår også for 2016/17.

4. Publiseringsmåter og saksgang

Sakene lot seg vanskelig lage for TV, så det ble med papir og nett. Det handlet om å verne ungdommene mest mulig. De skulle være så fine som mulig på bildene. En må forstå, at når foreldre går til det skritt å fortelle om sitt syke barn på denne måten, er de allerede svært fortvilte. Jeg brukte lang tid, og mange kveldstimer på å opparbeide og beholde tillit.

Sakene ble hovedsaklig laget for papir, med noen komprimerte nettartikler. Jeg hadde en stor bunke sakspapirer og et åpenhjertig foreldrepar. Tid hadde jeg mindre av, så det ble mange telefonsamtaler og lesing av dokumenter og lovtekst om ettermiddager og kvelder. Jeg jobbet alene med sakene, men fikk støtte fra redaktøren på lederplass. At det ikke ble så mange førstesideoppslag, kan skyldes at sakene er myke, og at vaktsjefene kanskje ble lei av sakene. De måtte konkurrere med hardere nyheter. Det var også en utfordring å få mange nok og nye bilder i en travel mediehverdag. Man kan ikke gå inn på spesialundervisning og avlastningsenhet i tid og utide.

27. mai 2015: Vi kjører saken i avis og på nett. Foreldrene uttrykker fortvilelse. Sakkyndig vurdering var negativ, det ble hevdet at gutten ikke hadde mer å lære på skolen. Foreldrene får støtte fra Frambu-senteret og NFU – Norsk forening for utviklingshemmede med leder og advokat. NFU viser dessuten til at både Finnmark fylkeskommune og Alta videregående skole bryter loven når de ikke informerer foreldre skikkelig om muligheten og retten til å søke om ekstra skoleår.

9. juni

Espen får avslag på skoleplass, bare et par uker før «de vanlige elevene». Det til tross for at han måtte søke allerede i januar. Foreldrene anker.

Saken blir fulgt opp videre med flere artikler:

21. juni

Vi får med oss fylkespolitiker Trine Noodt (V) som tar saken opp i fylkestinget. Hun mistenker også at dette handler om økonomi, og at fylkeskommunens regler er for strenge.

Medio august

Fylkesmannen bekrefter at de har mottatt anker, og sier de vil prioritere sakene og bruke så få dager som mulig på saksbehandling. Fylkesmannen innhenter opplysninger fra andre Fylkesmenn, og fra NFU med advokat. De setter seg grundig inn i saken.

Fylkesråd for utdanning, Johnny Ingebrigtsen (SV) sier at han ikke kan gjøre noe, da det er faglige vurderinger som gjelder.

19. august

Skoleåret starter opp, uten Espen og Sigve, som er autist. To andre elever, en av dem med downs syndrom, hvor foreldrene ønsket å være anonyme, hadde også anket uten å få svar.

Fylkesmannen kommer til slutt med første vedtak som støtter eleven: De opphever avslaget, og kaster ballen tilbake til fylkeskommunen.

«Fylkesmannen kan ikke se av den tilsendte sakkyndige vurdering at det er gitt en tilstrekkelig vurdering med begrunnelse i Espens eventuelle videre opplæringsbehov, samt vurdering og begrunnelse av Espens utbytte av opplæringsmålene skissert i IOP for skoleåret 2014/2015. Finnmark fylkeskommune skulle ha innhentet en slik vurdering og begrunnelse, og brukt det til utarbeidelse av enkeltvedtak.»

20. august

Fylkesmannen ber Finnmark fylkeskommune om å handle raskt. Fylkeskommunen kommer med nytt avslag.

8. september

Fylkesmannens utdanningsdirektør Lisbeth Isaksen tar saken på nytt, og behandler avslaget på rekordtid. De kommer med sitt endelige vedtak. Espen har krav på skoleplass. Utdanningsdirektøren berømmer Altaposten på spalteplass, for å ha tatt opp saken.

11. september.

Også autistiske Sigve får skoleplass. Det gjør også en gutt med downs syndrom og en annen elev, som begge ville være anonyme. Moren til Sigve er svært glad. I slutten av september kan guttene begynne på skolen igjen.

9. desember

Finnmark fylkesting bevilger tre millioner ekstra til spesialundervisning. Årsak: Ekstra skoleår til Espen, Sigve og de andre som fikk klagen sin innvilget. Det forventes en stor økning i antall spesialelever med ekstra skoleår. Det står i budsjettet: *«Det forventes ytterligere en økning til spesialundervisning de kommende årene.»*

13. desember

Reportasje fra Espens nye skolehverdag. Det svinger av undervisningen, Espen er trygg på læreren, og foreldrene fortrolige med flinke fagpersoner rundt sønnen. Deres kamp har fått en lykkelig slutt.

13. desember

NFU ved leder Petter Gitlesen mener flere fylkeskommuner vil se til Alta.

28. desember

Min historie fra 2015: Jeg skriver om min opplevelse og erfaring fra denne saken. Dette har vært en vanskelig sak, fordi det hele tiden har vært vist til taushetsplikt og vi ikke har fått tilstrekkelig innsyn hos fylkeskommunen og skolen. Jeg trodde aldri at vi skulle komme til bunns i saken, da foreldrene først tok kontakt og vi kjørte den første saken. Jeg har vært prisgitt åpenheten til Mette og Terje Hansen, men også møtte særdeles god forståelse hos Fylkesmannen i Finnmark og i likhet med dem fått god opplæring av NFU.

2016:

18. februar

Mamma Svanhild Ellingsen forteller historien om hvordan hun fra skolen ble frarådet å søke om ekstra skoleår for Signe Marita året før, da det «ikke var vits, hun ville ikke få det uansett.» Og: «Vi har ikke mer tilbud til datteren din her.» Stor var sorgen da hun leste om Espen i Altaposten. Datteren hadde tapt mye av sine kunnskaper uten et pedagogisk tilbud. Hun fikk nemlig heller ikke voksenopplæring, da de mente hun skulle være på videregående skole.

6. juni

Beskjeden kommer fra inntakskontoret. Alle som søkte om ekstra skoleår på bakgrunn av funksjonshemming og spesialundervisning, fikk plass! Det gjaldt både

Signe Marita, Espen og Sigve. I tillegg kom beskjeden 1,5 måned tidligere enn året før. Det var en lykkens dag for mange.

23. august 2016:

Jeg får være med og følge Signe Marita på hennes første skoledag. Ringen er sluttet. Saken føles løst, og barnas rett er hevdet. Espen passerer oss i korridoren. Han er klar for sitt 5. skoleår.

5. Avslutning

Dette har vært en svært lang og komplisert sak. Tidsmessig, fordi jeg jobbet alene og mange rundt meg ikke så den store verdien i verken saken eller et ekstra skoleår for Espen. Det var også en svært komplisert sak mentalt sett, fordi jeg hele tiden beveget meg på en svært skjør grense, hva tillit og vern av sårbar ungdom angikk.

Etter at Espen hadde fått plass høsten 2015, takket Fylkesmannen meg for hjelpen. NFU mente mange andre fylker også ville se til Finnmark og Alta etter dette. Jeg stiller meg spørsmål ved om denne saken kan skape presedens, ikke bare for Alta videregående skole og Finnmark, men også for hele landet?

Jeg har forsøkt å formidle foreldrenes fortvilelse. For hvorfor var det skoleåret så mye viktigere for disse barna, enn for funksjonsfriske? Vel. For det første får funksjonsfriske barn lov til å ta både 4. og 5. skoleår om de behøver det for å få fullført sin skolegang. For det andre så har ikke disse barna så mye annet å gjøre. Når

Opplæringsloven sier de har rett til skole, faller de utenfor alle andre tilbud. De trenger dessuten all den drahjelp de kan få, i den alderen de har størst sjanse til å lære. Det er ikke deres feil at de er født. Det er samfunnets oppgave å se til at de blir den beste utgaven av dem selv de kan bli. De har også et liv.

I fremtiden vil jeg følge med på om skolen og fylket gjør jobben sin med å informere godt om retten til ekstra skoleår. Jeg tar gjerne en ny sak, dersom noen begår urett mot noen av våre aller svakeste ungdommer.

*Kita Eilertsen
Alta, 10.09.2016*

Kilder:

*Mette Lyng Hansen, mor til Espen
Terje Hansen, far
Espen Lyng Hansen, elev
Svanhild Ellingsen, mor til Signe Marita
rektor Inger Persen, Alta videregående
lærer Bente Martinsen
studierektor individuell opplæring, Lillian Beathe Selnes
utdanningsdirektør Lisbeth Isaksen, Fylkesmannen
rådgivere hos Fylkesmannen
assisterende opplæringssjef, Ole Håkon Haraldstad, Finnmark fylkeskommunen
inntaksleder Toni Elisabeth Håvardrud, Finnmark fylkeskommune
ordfører Laila Davidsen
fylkesråd for utdanning, Johnny Ingebrigtsen
fylkespolitiker, Trine Noodt
leder, Norsk Forbund for Utviklingshemmede, Jens Petter Gitlesen
jurist, Norsk Forbund for Utviklingshemmede, Kristine Vierli
NN, mor til elev med downs syndrom
Lise Bernhardt, mor til elev med autisme
Cathrine Børnes, avdelingsdirektør, juridisk avdeling, Utdanningsdirektoratet*

Vedleggsliste/ publiseringsliste avis:

(Heriblant ligger også en sladdet fil etter innsynsbegjæring, samt oppslag om Polaris-pris)

2015:

1. 26. mai: Hovedoppslag: «Frykter for Espens fremtid»

- 2. 26. mai: «Gjør individuelle vurderinger»
- 3. 28. mai: «Bør få gå videre»
- 4. 29. mai: «Lover svar snart»
- 5. 19. juni: Oppslag: «Fikk ikke penger til Espens skolegang»
19. juni: «Klager på avslaget»
- 6. 2. september: Oppslag: «Fylket står på sitt»
- 7. Innsynsbegjæring til fylkeskommunen, et eksempel
- 8. 08. september: Dobbelside: «Da kom gledestårene»
- 9. 08. september: «Tror ikke det vil skje igjen»
- 10. 10. september: «Nå ser vi etter folk
- 11. og 12.
- 11. desember: Dobbelside: «Espens nye skolehverdag»
- 11. desember: «Andre vil se til Finnmark»
- 11. desember: «En jobb å gjøre»

2016:

- 13. 18. februar. «Nytt skolehåp for Signe Marita»
- 14. 06. juni: Dobbelside: «Alle som søkte fikk plass»
- 06. juni: «Helomvending fra fylkeskommunen»

- 16. 23. august: Førstesideoppslag: «Tårer presset på da jeg så gleden.
- 17. og 18: 23. august: Dobbelside: «Gledestårer for Signe Marita. +
«Gjensynsglede for mange»

- 19. 30. desember 2015 «Espens kamp. 2015 slik vi så det»
- 20. 11. mars 2016: «Hedret for god journalistikk.» Kita fikk Polaris Medias hederlige omtale for Espen-saken.
- 21. 19. august 2015: Oppslag: «Skolestart uten Espen og Sigve»

Andre vedlegg: Publiseringsliste nett, sendt på mail. Alt i alt er det sendt inn 8 mailer.